

DETROIT IN 10 LIEDJES

Wat hebben techno, Kid Rock, Aretha Franklin, Madonna, Marvin Gaye, Alice Cooper, The Jackson Five, Aaliyah, Eminem, Joni Mitchell, Motown en The White Stripes gemeen? Ze hebben allemaal een band met Detroit. Hoe kan één stad zoveel muziek voortbrengen, en welke rol speelt muziek in de wederopstanding van Detroit?

De dood van Aretha Franklin deze zomer bracht het nog eens duidelijk naar voren: Detroit en muziek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De stad was de geboorteplaats van de genres Motown en techno, en is een vruchtbare bodem voor Eminem's hip-hop. Daarom rijst de vraag: waaruit bestaat deze verbondenheid precies, en welke rol speelt de rijke muziekgeschiedenis in de huidige ontwikkeling van de stad? Een antwoord op deze vragen is het best te geven via de muziek zelf; daarom een beschrijving van Detroit in 10 liedjes.

Detroit City – Bobby Bare

*Last night I went to sleep in Detroit City
I dreamed about them cotton fields of home
I dreamed about my mother, dear old pappy, sister and brother
And I dreamed about the girl who's been waitin' for so long*

De stad Detroit werd gesticht door de Fransen in 1701, en fungeerde als blanke handelspost waar met name bont verhandeld werd. De stad beleefde haar sterkste groei in de jaren tussen 1820 en 1930, toen de populatie van de stad duizendmaal toenam. Het liedje 'Detroit City' verhaalt over de volksverhuizingen die plaatsvonden tijdens de Great Migrations, toen mensen vanuit de zuidelijke staten van Amerika op zoek gingen naar beter werk en betere leefomstandigheden. Alhoewel het overheersende beeld bij de

katoenplantages van het zuiden is dat het overwegend zwarte mensen waren die hun geluk in Detroit kwamen beproeven, is het tegendeel waar. Detroit oefende niet alleen een grote aantrekkingskracht uit op zwarte arbeidsmigranten, maar ook op witte mensen, zowel vanuit het zuiden van de Verenigde Staten als vanuit Europa. De bevolking van Detroit was hierdoor lange tijd overwegend wit: in 1950 was de verhouding 90 procent wit, 10 procent zwart.

Het centraal station van Detroit, de plek waar velen vanuit het zuiden aankwamen, is een sterk symbool van de stad. Het staat zowel voor het vroegere succes van Detroit, als voor het latere verval. Het imposante gebouw dat laat zien hoe rijk de stad ooit was, kwam immers vanaf 1988 leeg te staan en raakte daarna in verval, waarmee het een van de bekendste ruïnes van de stad werd. Afgelopen zomer werd bekend dat Ford het gebouw opgekocht heeft om er de afdeling innovatie te vestigen en een Ford campus te creëren. Wederom is het station daarmee een symbool voor de veranderende stad.

My Guy – Mary Wells

Motown is onlosmakelijk verbonden met Detroit. Vernoemd naar de bijnaam van Detroit, 'motor town', werd Motown als genre het muzikale symbool van het succes van de stad, met name in de jaren 1950 en 1960. De 'my guy' van Detroit is zonder twijfel Henry Ford.

Hij was bepalend voor de industrialisatie aan het eind van de 19e eeuw door de uitvinding van de lopende band, de standaardisering van productieprocessen, en zijn idee om de positie van arbeiders te verbeteren. Hij verhoogde hiertoe het loon van 2 dollar naar 5 dollar per dag, en dat terwijl de werknemers een uur minder hoefden te werken (8 uur in plaats van 9). Voor het eerst realiseerde men zich dat fabrieksarbeiders ook een afzetmarkt vormden voor de auto's die ze zelf produceerden. Het succes van Detroit zette door met de Tweede Wereldoorlog, waarin Detroit het 'arsenaal van de democratie' produceerde. Hier waren veel fabrieksarbeiders voor nodig, en er werd veel geld mee verdiend. De auto-industrie en de oorlogsindustrie zorgden voor een enorme rijkdom in de sterk gegroeide stad, die tegen 1950 bijna 2 miljoen inwoners telde.

Motown ontwikkelde zich in deze context. Berry Gordy, de oprichter, startte Motown in 1959 met geld uit zijn familie-investeringsfonds - een lening van een paar honderd dollar. Het was niet gek voor een zwarte familie om een investeringsfonds te hebben, want door de goede arbeidsomstandigheden in de Ford fabrieken had de zwarte middenklasse het goed voor elkaar in Detroit. Gordy produceerde platen geïnspireerd op de lopende band van Ford. Zijn ideaalbeeld was dat je als talent binnenkwam, vervolgens geleerd werd hoe je te gedragen en kleden, waarna je aan de slag ging met een vast team aan schrijvers en producers. Het muzikale materiaal werd vervolgens ingespeeld door een vaste huisband, waarna het product, je plaat, werd gecontroleerd door een heuse kwaliteitsafdeling. Dit betekende dat het gehele kantoor van Motown bij elkaar kwam in de studio, en naar de muziek luisterde. Was men bereid te betalen voor de muziek in plaats van voor de lunch, dan was het nummer goed genoeg om uitgebracht te worden onder het Motown label en ging de marketingafdeling ermee aan de slag. De verbondenheid tussen Motown en de auto-industrie ging verder dan alleen het productieproces: de producers maakten muziek die bij uitstek goed tot haar recht kwam via de autoradio.

Motown groeide uit tot een wereldwijd succes met artiesten als the Supremes en Diana Ross, Stevie Wonder, Marvin Gaye, en The Jackson 5. Het was een vroeg voorbeeld van zwarte muziek die ook bij een wit publiek aansloeg en een cross-over werd met de mainstream pop van dat moment. Om de aantrekkingskracht voor een breed publiek te behouden, was de Motown muziek generiek in tekst en hadden de artiesten een netjes opgepoetst uiterlijk. Politieke boodschappen werden buiten de muziek gehouden; men zong vooral over de liefde en het leven. De toenemende spanningen in de stad zouden daar echter verandering in brengen.

What's going on – Marvin Gaye

Een van de grootste hits van Motown is het nummer en het bijbehorende album *What's Going On* van Marvin Gaye. Het is het eerste politiek uitgesproken werk van Gaye en van Motown, en werd geïnspireerd door de oorlog in Vietnam. Gaye ageerde tegen de ongelijkheid in de Verenigde Staten. Het nummer is zeker relevant als we kijken naar de stad. Vanaf de jaren 50 begon de industrie zich te vestigen in de randgemeenten van Detroit. De witte inwoners, die vaker hogere posities in de fabrieken bekleedden, konden deze werkgelegenheid volgen. De zwarte middenklasse kon dat niet, aangezien ze over het algemeen minder verdienden, maar bovenal niet welkom waren in de witte wijken en gemeenten.

In 1967 kwam de sociale onrust tot een uitbarsting. De (witte) politie viel een illegaal nachtcafé (een '*blind pig*') binnen in een zwarte wijk waar mensen de terugkeer van veteranen uit Vietnam aan het vieren waren. Er ontstond een groot protest, dat zich al snel uitbreidde over de stad. De nationale garde moest eraan te pas komen om het protest uiteen te slaan: 42 mensen kwamen om, 1200 raakten gewond, en 2000 gebouwen werden verwoest. De rellen zetten de rassenverhoudingen op scherp, en versterkten de '*white flight*' – de vlucht van de witte middenklasse naar de buitenwijken. En passant betekende het ook het voorlopig einde van de ontwikkeling van de Detroit blues, aangezien muzikanten

veelal speelden in de '*blind pigs*'.

De leegloop van de stad was enorm. Van 2 miljoen inwoners in 1950 nam het inwonertal van de stad Detroit af tot 951.000 in 2010. Deze afname zette zich alleen maar voort: in 2017 telde de stad slechts 673.000 inwoners; iets meer dan de stad Rotterdam. De mensen verdwenen niet zomaar in het niets: het inwoneraantal van de randgemeenten nam navenant toe. Ondanks het einde van het zogenaamde '*redlining*', dat ervoor gezorgd had dat zwarte mensen moeilijker konden verhuizen naar aantrekkelijke, witte buurten, is de metropool regio Detroit (de stad Detroit en de randgemeenten, vaak aangeduid met '*Metro Detroit*') nog steeds een van de meest gesegregerde gebieden in de Verenigde Staten.

Material girl - Madonna

De tragiek van de stad Detroit is precies deze grote tegenstelling tussen de randgemeenten en de stad, en het liedje Material Girl van Madonna symboliseert dat heel mooi. Madonna werd geboren in Bay City, Michigan, en groeide op in Rochester Hills, een van de randgemeenten van Detroit. Ze studeerde dans aan de University of Michigan Ann Arbor, één van de beste universiteiten van de Verenigde Staten op ongeveer een uur rijden van de stad Detroit.

Terwijl Detroit wijken omvat die aanzienlijk onder de armoedegrens liggen, zijn enkele van de rijkste postcodegebieden van Amerika te vinden in Metro Detroit - in de regio dus. Het verhuisproces naar deze rijke, overwegend witte randgemeenten gaat nog steeds door, en wordt door geograaf George Galster de '*housing disassembly line*' van Detroit genoemd: inwoners bouwen nieuwe huizen in de randgemeenten, en laten zo letterlijk de huizen en problemen in de stad achter. Er komen geen nieuwe stadsbewoners voor hen in de plaats, en zo groeit het aantal leegstaande panden in de stadswijken. Hiermee nemen de problemen voor de stad alleen maar toe, want de stad verliest met de inwoners ook de belastinginkomsten, terwijl de criminaliteit en sociale problemen erger worden.

Waar andere grote Amerikaanse steden simpelweg hun grondgebied uitgebreid hebben, en daarmee belastinginkomsten konden opstrijken uit de buitenwijken, kon Detroit haar stadsgrenzen niet verleggen door politieke beslissingen op het niveau van de staat Michigan. Hierdoor kon en kan de stad nog steeds niet profiteren van de enorme rijkdom die eigenlijk binnen handbereik ligt. Deze '*housing disassembly line*' is een van de oorzaken waardoor de stad in 2013 failliet is gegaan, als grootste Amerikaanse gemeente ooit.

In de rest van de Verenigde Staten was techno totaal onbekend

Lose Yourself – Eminem

De film '8 Mile' met rapper Eminem geeft een inkijkje in het harde leven in de arme wijken van Detroit. *8 Mile Road* is een symbolische grens voor het personage van Eminem in de film, terwijl hij als witte lopende-band-medewerker in een autofabriek probeert door te breken als rapper in een overwegend zwart muziekgenre.

Waar 8 Mile een symbolische grens is in de film, is het in werkelijkheid zowel een symbolische als een daadwerkelijke grens tussen verschillende werelden. 8 Mile Road is de noordelijke stadsgrens van de gemeente Detroit, en vormt een etnische grens tussen de arme, zwarte stadswijken en de rijke, overwegend witte buitenwijken. Waar de stad Detroit in de jaren '50 voor 90 procent wit was en 10 procent zwart, is de verhouding in de stad nu precies andersom: 90 procent van de inwoners is zwart, 10 procent wit.

No UFO's – Model 500

Het muzikale erfgoed van Motown en de context van de auto-industrie zijn de voedingsbodem geweest voor een tweede muziekgenre dat zich ontwikkelde in Detroit: techno. De pioniers van techno staan bekend als The Belleville Three: Juan Atkins (model 500, Metroplex), Derrick May (Transmat) en Kevin Saunderson (KMS). Belleville, een gemeente in de buurt van het grootste vliegveld van Detroit, Detroit Metropolitan Wayne County Airport, was in de jaren '80 een middenklasse zwarte wijk, relatief welvarend door de werkgelegenheid die de auto-industrie had geboden.

De naam 'techno' is een verwijzing naar Alvin Toffler's '*techno rebels*': mensen die zich niet laten afschrikken door nieuwe technologie. De jongeren die techno maakten hadden een positieve houding ten opzichte van nieuwe technologie, ondanks de precaire positie van Metro Detroit ten tijde van de post-industrialisatie. Er was wel genoeg geld in de buitenwijken om goedkope Japanse apparatuur te kopen waarmee zelf muziek opgenomen en gemixt kon worden; er was dus geen dure opnamestudio meer nodig. In de stad Detroit waren ook mankracht en knowhow aanwezig qua producers en radio-dj's die ooit voor Motown hadden gewerkt. Op deze vruchtbare bodem kon techno zich ontwikkelen.

De techno dj's richtten eigen platenlabels op, en waren in die zin net zo ondernemend als Berry Gordy tientallen jaren eerder. Qua stijl was techno een combinatie van funk, wat voortkwam uit de combinatie van Motown, blues en jazz, en elektronische muziek uit Duitsland zoals Kraftwerk, gedraaid op de radio door een bekende dj uit Detroit. De band met Europa zorgde voor een rare situatie: techno werd erkend en beroemd in Europa (en de kleine techno scene in Detroit), maar was totaal onbekend in de rest van de Verenigde Staten. In Europa traden de zwarte grondleggers op voor een publiek van overwegend witte mensen, terwijl in de Verenigde Staten in de jaren '90 een groeiend wit publiek denkt dat techno uit Europa komt en wit is.

De plek aan Gratiot Street waar de platenlabels zich vestigden, staat bekend als de technoboulevard en ligt vlakbij Eastern Market. Dit is de plaats waar de inwoners van Detroit hun verse groenten halen. Dat is hard nodig in een stad waar het soms lang zoeken is naar een supermarkt – Detroit is een food desert, een gebied met overwegend lage inkomens waar je moeilijk aan verse en voedzame voedingsmiddelen kunt komen. De grote supermarkten hebben namelijk tijdens de aftakeling van de stad net als de rijkere inwoners hun heil in de buitenwijken gezocht. Tegenwoordig is Eastern Market een attractie voor dagjesmensen uit de rijke buitenwijken en voor toeristen. Je ziet er met name op zaterdagen hipsters met knotjes en baarden, en er lopen 'soccermoms' rond met hun gezin.

Sing a song of song – Kenny Garrett

Hoewel de stad bekender is vanwege de link met Motown en techno, heeft ook jazz een stevige basis in Detroit. Baker's Keyboard Lounge, geopend in 1934, claimt zelfs de oudste jazz club ter wereld te zijn – ook al opende Green Mill in Chicago in 1907. Tegenwoordig heeft Detroit het succesvolle Detroit Jazz Festival, dat zichzelf promoot als 's werelds grootste gratis jazz festival. Het festival wordt gesponsord door Quicken Loans, het bedrijf van de rijke Detroitse zakenman Dan Gilbert.

Gilbert is een grote speler als het aankomt op de herinrichting van het centrum van de stad: vrijwel alle gebouwen zijn in zijn eigendom, en hij heeft ervoor gezorgd dat er weer wat bedrijvigheid en leven in het stadscentrum teruggekeerd is. Door het sponsoren van grote festivals en evenementen probeert Gilbert het centrum aantrekkelijk te maken voor zowel bezoekers uit de buitenwijken als voor toeristen. De ontwikkelingsstrategie is gericht op entertainment, sport en muziek, onder andere geënt op de theorieën en het advies van Richard Florida. Florida gaat uit van het idee dat een stad met aantrekkelijke voorzieningen

een creatief en potentieel welvarend publiek aantrekt, alhoewel kritische vragen bij deze theorie gesteld kunnen worden. Detroit is hierdoor momenteel de enige grote Amerikaanse stad waar alle grote sportstadions in het centrum te vinden zijn.

De opknapbeurt beperkt zich niet tot het centrum. Onderdeel van het masterplan was ook om de grote toegangswegen en het vliegveld aan te pakken. Op deze manier kun je tot in het centrum van de stad komen zonder het andere gezicht van de stad te hoeven zien, het gezicht waar Detroit de afgelopen jaren beroemd en berucht om is geworden: de ruïnes van de vroegere rijkdom.

Lost in America – Alice Cooper

*I can't get a girl / 'Cause I ain't got a car
I can't get a car / 'Cause I ain't got a job
I can't get a job / 'Cause I ain't got a car
So I'm looking for a girl with a job and a car*

Het is welhaast onvoorstelbaar, maar de muzikale erfenis van Detroit behelst nóg een bekend muziekgenre: rock. De stad bracht een aantal bekende rockers voort, zoals Alice Cooper die in Detroit werd geboren. Zoals de titel van dit liedje aangeeft: op sommige plekken binnen de stadsgrenzen is Detroit de weg volledig kwijt – *Lost in America*. Door de afnemende inwoneraantallen en het gebrek aan belastinginkomsten is er een situatie ontstaan waarin delen van de stad aan het verkrotten zijn. Dit betekent niet dat deze gebieden volledig verlaten zijn: er wonen nog steeds mensen, maar ze wonen in zeer slechte omstandigheden, waar ze ook nog eens weinig tot niets aan kunnen veranderen. Deze situatie is des te schrijnender als je bedenkt dat op niet meer dan een half uur rijden de rijkste mensen van Amerika wonen.

Inwoners noemen de stad daarom de '*Doughnut of Despair*': het stadscentrum is weer in opkomst (het gat van de doughnut), daaromheen ligt een ring wijken waarmee het heel slecht gaat (de doughnut zelf – ook een verwijzing naar het gebrek aan voedzaam eten in deze wijken), en daarna kom je terecht in de welvarende buitenwijken. De situatie van Detroit is dus, zoals geograaf Brian Doucet al eerder opmerkte, alleen te begrijpen in de regionale context van het gebied.

Detroit kan niet profiteren van de enorme rijkdom die eigenlijk binnen handbereik ligt

Seven Nation Army – The White Stripes

The White Stripes zijn afkomstig uit Detroit, en Jack White noemt zijn muziek dan ook blues punk, een verwijzing naar de invloed die de lokale blues op zijn muzikale ontwikkeling heeft gehad. De titel van dit liedje, *Seven Nation Army*, is een verbastering van '*Salvation Army*', het Leger des Heils. Heilsoldaten kwamen bij de familie White aan de deur toen Jack jong was, maar hij kon de naam niet goed uitspreken en maakte er *Seven Nation Army* van.

Er zijn ontzettend veel initiatieven in Detroit om de stad leefbaar te maken of te houden. In lijn met wat veel gebruikelijker is in Amerika dan in Europa, gebeurt dat op privé-initiatief. Dan Gilbert is hier een voorbeeld van, maar er zijn ook veel not-for-profit organisaties actief om de wijken tussen het stadscentrum (Downtown), en 8 Mile leefbaarder te maken. Het gevecht van Detroit tegen het verval is gaande, en een centrale vraag daarbij is: voor wie wordt de stad beter gemaakt? Is dat voor de oorspronkelijke bewoners van de oude stadswijken, of voor de hipsters en young professionals die het stadscentrum ondertussen ook aantrekt?

Detroit wordt gezien als de bakermat van de technomuziek, en nog altijd zijn er vele platenlabels uit dat genre in de stad gevestigd. Foto: MacQ (Flickr)

H.O.M.E.S. - Mic Write

Die laatste vraag is precies waar lokale artiest Mic Write een nummer over schreef: je kunt wel ambiëren om de ruïnes op te ruimen en een nieuwe stad neer te zetten, maar die plekken hebben een geschiedenis en hebben betekenis voor de mensen die er wel degelijk wonen en hun dagen doorbrengen – in tegenstelling tot de leegte die je op de zogenaamde 'ruin porn' ziet, de foto's die genomen worden door toeristen die vaak zonder toestemming ruïnes en verlaten gebouwen verkennen.

Bonus track: Put Your Hands Up for Detroit – Fedde Le Grand

De vraag is nu wat de toekomst gaat brengen voor de stad en haar inwoners, en welke rol het muzikale erfgoed in deze toekomst kan spelen. Een rijke muziekgeschiedenis kan mogelijkheden bieden voor stedelijke ontwikkeling, met zowel sociale als economische gevolgen. De bekendste voorbeelden van muzieksteden die goed boeren op de lokale muziekgeschiedenis zijn Memphis (Graceland, Beale Street) en Liverpool (The Beatles). De lokale toerismebureaus becijferen de bezoekersaantallen in de miljoenen, en de bijdrage aan de lokale economie in de miljarden. De vraag blijft echter in hoeverre de impact van muziektourisme daadwerkelijk te meten is, en welke groepen mensen profiteren van de opbrengsten.

Ondertussen wordt er in Downtown Detroit volop ingezet op het aantrekken van publiek door middel van grote evenementen op het gebied van sport en muziek. Festivals zoals Detroit Jazz en het jaarlijkse Movement festival – het grootste techno festival in Amerika – trekken inderdaad een aanzienlijk publiek aan van ver buiten de stad. Ook het Chene Park amfitheater aan het water, waar het afscheidsconcert van Aretha Franklin plaatsvond, zorgt voor grote groepen bezoekers. In 2019 zal dit theater als eerbetoon omgedoopt worden tot Aretha Franklin Park.

Criticasters wijzen er echter op dat deze plekken en evenementen vooral een rijk, jong en overwegend wit publiek aantrekken. Gestructureerd onderzoek naar deze ontwikkelingen is nog niet gedaan. Anekdotische informatie en incidentele observaties en cijfers bevestigen de kritiek ten dele. Het Movement festival is bijvoorbeeld overwegend wit, maar Detroit Jazz laat een meer divers beeld zien.

Een belemmering voor succesvol muziektourisme in Detroit is de financiering en structurele ondersteuning. In 2016 kondigde het Motown Museum bijvoorbeeld een grote uitbreiding aan, met als expliciet doel om de buurt te laten profiteren van extra werkgelegenheid en hogere uitgaven van rijke toeristen. Vooral nog lijkt er echter weinig terecht te komen van de uitbreiding, omdat het werk pas kan beginnen als de benodigde 50 miljoen dollar aan privaat geld bij elkaar gebracht is. Een moeilijke opgave in een stad die nog bijkomt van het recente faillissement, waarbij eerst het 'Detroit Institute of the Arts' gered is door rijke private fondsen uit de randgemeenten. De deal waarmee de collectie van het kunstmuseum geruild is tegen de pensioenen van de gemeenteambtenaren is bekend komen te staan als de 'Grand Bargain'. Eenzelfde steun voor het Motown Museum mobiliseren, lijkt op dit moment nog een brug te ver. De toekomst zal uitwijzen welke richting de stad inslaat, welke rol muziek daarbij zal kunnen spelen, en vooral: voor wie?

Literatuurselectie

- Doucet, B. (2017). Why Detroit Matters. Decline, Renewal and Hope in a Divided City. Bristol: Policy Press.
- Fraser, E. (2017). Unbecoming place: urban imaginaries in transition in Detroit. Cultural Geographies 00, nr. 0, pp. 1-18.
- Galster, G. (2012). Driving Detroit: The Quest for Respect in the Motor City. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Leonieke Bolderman (S.I.bolderman@rug.nl) is universitair docent Culturele Geografie aan de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. In 2018 promoveerde ze op een proefschrift over muziektourisme. Momenteel woont ze part time in Detroit, USA.